

PROVINCIALE PRIJS VOOR VOLKSKUNDE 2016: VERSLAG VAN DE JURY

Frea Vancraeynest

Op 9 december 2016 werd de Provinciale prijs voor Volkskunde uitgereikt door de Provincie Oost-Vlaanderen. Als voorzitter van de KBOV maakte ik deel uit van de jury die besliste wie gelauwerd zou worden. De overige juryleden waren Youri Desplenter (UGent), Hans Geybels (Syntra Hasselt), Matthias Heyman (UA) en Paulina Van der Zee (UGent). Uit vier kandidaten viel het boek van Jan Coppens uit Geraardsbergen uit de bus als winnaar. We zetten de inzendingen hier nog even op een rijtje.

Paul De Moor, 'Passe-vite en 50 andere voorwerpen om nooit te vergeten'

Zoals de titel reeds verklapt is dit boek van Paul De Moor een ware trip down memory lane aan de hand van eenenvijftig voorwerpen die zich in de nostalgische sfeer situeren. Alledaagse gebruiksvoorwerpen worden uitgelicht en besproken aan de hand van foto's en een steekkaart met wat uitleg over het betrokken voorwerp. De mooie vormgeving en uitstekende fotografie maken het werk makkelijk toegankelijk voor het grote publiek. De samenwerking met het Huis van

Alijn, aan de hand van een tentoonstelling, benadrukte de link met volkskunde nog eens.

Waar dit werk dus zeker zijn plaats in een volkskundige bibliotheek heeft, is het echter niet meteen de beste kandidaat voor een volkskundige prijs: daarvoor is de aanpak iets te weinig wetenschappelijk en vertrekt de auteur misschien iets te veel vanuit zijn eigen "nostalgie". In tijden van digitalisering en modernisering, is het daarentegen zeker een fijn boek om cadeau te doen aan vrienden en familie.

Marcel De Cleene, 'Compendium van dieren als drager van cultuur. Deel 3: Vissen, reptielen, amfibieën, ongewervelden, fabeldieren.'

De tegenstelling met het vorige werk kan in feite nauwelijks groter zijn. Waar het in "Passe vite..." om een relatief bescheiden werk gaat dat zich in de eerste plaats richt op een zeer breed publiek, hebben professoren De Cleene en De Keersmaecker kosten noch moeite gespaard om in hun compendia op indrukwekkende wijze zo veel mogelijk kennis over dieren als cultuurdragers op te lijsten. Zo ook in dit derde deel dat voornamelijk over allerlei zeedieren

en -creatures gaat, al komen eigenlijk alle mogelijke schepsels aan bod die niet in het eerste en tweede deel ("Zoogdieren" en "Vogels" resp.) ter sprake kwamen. Wie iets wil doen met de link tussen cultuur en natuur kan eigenlijk niet om deze naslagwerken heen.

Met dit derde deel van zijn Compendium levert De Cleene andermaal een substantiële bijdrage aan de volkskunde in Vlaanderen. Dit werk onderscheidt zich dan wel van het vorige door de wetenschappelijkere en diepgaandere aanpak, dit gaat in zekere zin enigszins ten koste van de leesbaarheid en overzichtelijkheid van het geheel. Wellicht omdat een prijs ook aan een breed publiek moet kunnen appelleren is dit onmisbaar naslagwerk daarom niet als winnaar uit de bus gekomen.

Maurice Verniers, 'Negro Spiritual. Helende volksmuziek van de Afro-Amerikaanse slaven: van eredienst tot kunstlied'

kunstlied' De derde inzending is een buitenbeentje in de reeks. In de eerste plaats omdat het werk nog niet is uitgegeven maar een scriptie is. Het werkstuk streeft een grondige analyse van de 'negro spiritual' na, de voornamelijk religieuze volksliederen van de Noord-Amerikaanse zwarte slaven. Zowel de tekst, melodie, vorm van de muziek, als de ontstaanscontext en geschiedenis komen aan bod. Het volkse en laagdrempelige karakter van die muziek is één van de redenen waarom dit werk genomineerd werd voor de prijs. De aanpak is ook interdisciplinair en situeert zich op het raakvlak van muziek, geschiedenis en volkskunde. Toch zijn er ook een aantal punten van kritiek die de jury ervan weerhielden het werk te nomineren voor de prijs. Zo is het ergens wel jammer dat een tekst over muziek – hoe interessant ook – veel beter te volgen zou zijn mocht de lezer ook met de muziek zelf geconfronteerd kunnen worden. Bovendien mist het werk een goede lay-out en zijn sommige afbeeldingen van ondermaatse kwaliteit of grootte. Ook een onderbouwd kritisch apparaat ontbreekt eigenlijk. De auteur geeft ook zelf toe dat zijn methode niet wetenschappelijk is maar het resultaat van een grondige persoonlijke studie. Hoewel de auteur dus zeker zijn passie kwijt kon in deze scriptie, kon hij met dit werk geen aanspraak maken op de prijs voor volkskunde.

Jan Coppens, 'De Processie van Plaisance. De Bartholomeusomwegang met de reuzen en de verenigingen van Geraardsbergen'

Er zijn maar vier inzendingen en de vorige drie hebben het niet tot winnaar geschopt, dus u kon het al raden: dit boek van Jan Coppens, in een uitgave van de lokale Geraardsbergse vereniging voor lokale geschiedenis Gerardi-

montium, won de Provinciale prijs voor Volkskunde 2016. Het boek is een jubileumeditie naar aanleiding van het vijfhonderdjarige bestaan van de Geraardsbergse Bartholomeusomwegang. In het voorwoord staat te lezen dat “processies en ommegangen de mensen blijven bekoren” en de daarbij horende kermis, de Vlaamse reuzencultuur en de processie zelf zijn dan ook een schoolvoorbeeld van immaterieel cultureel erfgoed. Het werk is rijk geïllustreerd met fotomateriaal en affiches. Er werden ook verschillende bronnen opgenomen met bijbehorende transcriptie: altijd leuk

voor de (amateur-) historicus om de paleografische vaardigheden nog eens aan te scherpen! Het boek leest bovendien als een pleidooi om de processie in kwestie ook effectief te erkennen als immaterieel erfgoed.

Een man met een plan, die Jan Coppens, want zijn betoog is helder geformuleerd, zij het met hier en daar wat inside information die duidelijk bedoeld is om de Geraardsbergse bevolking aan te spreken. Voor de buitenstaander is dat niet altijd even simpel te volgen maar het is niet voor niets een uitgave van de vereniging voor lokale geschiedenis van Geraardsbergen. Het onderwerp mag dan geografisch eerder beperkt zijn, het fenomeen is veel breder gekend en de geschetste historische context in het werk maakt het verhaal onmiskenbaar Vlaams. Dit werk combineerde volgens de jury het beste van de vorige drie en kreeg dan ook logischerwijs de Provinciale prijs voor Volkskunde 2016 uitgereikt.

De Provinciale Prijs voor Volkskunde: voor het laatst uitgereikt?

Om de drie jaar schrijft de dienst Erfgoed deze prijs uit die slechts één van de prijzen is die de Provincie Oost-Vlaanderen alternerend uitreikt voor historisch onderzoek. Zo is er een jaarlijkse prijs voor geschiedenis, een tweejaarlijkse prijs voor genealogie (2012, 2014,...) een prijs voor genealogische bronnenstudie (2012, 2016,...), een prijs familiegeschiedenis (2014, 2018,...), een prijs voor kunstgeschiedenis en archeologie (2012, 2015...), een prijs voor heemkunde (2014, 2017,...) en dus ook een prijs voor volkskunde (2013, 2016,...).

Nu het onttrekken van de persoonsgebonden materies aan de bevoegdheid van de provincies steeds dichterbij komt, is het nog maar de vraag wat de toekomst wordt van al deze prijzen, die telkens 5000 euro opleveren voor de laureaat. Afspraak over drie jaar...

PRIJZEN HISTORISCH ONDERZOEK

provincie Oost-Vlaanderen

In 2017 schrijft de provincie Oost-Vlaanderen twee prijzen voor historisch onderzoek uit. Zowel in de categorie geschiedenis als in de categorie heemkunde ligt 5 000 euro klaar voor een wetenschappelijk verantwoorde studie.

Wie kan deelnemen?

Personen die in Oost-Vlaanderen geboren zijn of er al 5 jaar wonen, of als het werk over Oost-Vlaanderen gaat. Ook proefschriften kunnen dit jaar meedingen.

Hoe deelnemen?

Bezorg ons ten laatste op 15 april 2017 het inschrijvingsformulier en 6 exemplaren van het werk.

Wat dan?

Een vakjury buigt zich over de inzendingen. De deputatie maakt de winnaar bekend in het najaar.

www.oost-vlaanderen.be/cultuurprijzen

Hilde De Mulder · tel. 09 267 72 71 · erfgoed@oost-vlaanderen.be